

stajalište da ukoliko se radi o državnim aktima suveren i kao trgovac za takve akte kojima je posljedica povreda ugovorne obveze ne može biti pozvan na sud jer mu valja priznati suvereni imunitet za takve akte. Dosljedno tome je u pogledu Republike Kube uvažio prigovor suverenog imuniteta. U pogledu "Mambise" je pak stao na stajalište da prema njoj nema sudbenosti s tim razlogom, što je brod vlasništvo Republike Kube koja je dokazala svoj naslov na brod više nego li je to morala prema kriteriju iz rješidbe Tajnog savjeta u Juan Ysmael & Co. Inc. v. Government of Indonesia (1954), a odredbe o osnivanju nadležnosti preko zaustavljanja brodova se na nju kao poslovdju ne odnose. Kod toga je otklonio da slijedi precedent prvostepenog suca Brandona u "Andrea Ursula" (1971) prema kojoj se odredbe o zaustavljanju sister-shipa mogu odnositi i na brodove koji se nalaze u zakupu ("demise charter") nekog broдача. Iz teksta engleskog zakona koji je odredio da to mora biti "beneficial ownership" sudac nalazi da se radi o upućivanju na institut trusta, specifičan za englesko pravo, pa da se to načelo može odnositi samo na pravo vlasništva ili pak vlasništvo na temelju "equity"-a. Na temelju toga su sve tužbe i protiv Republike Kube i protiv poduzeća "Mambise" odbijene.

(LLR 1977,1,5, str.536)

E.P.

ENGLJSKI APELACIONI SUD

Presuda od 12.KI 1976.

V.Berg & Son Ltd. c/a Vanden
Avenue-Izegem P.V.B.A.

Suci: Lord Denning M.R; L.L. J.J. Roskill i Lawton

Nemogućnost ukrcavanja tereta osjetljivog na vlagu po kišnom vremenu - Razlika između pojmova "viša sila" i "božje djelo" (Act of God) u engleskom pravu - Nastupanje štetnih posljedica za prodavaoce koji su robu prodali pod uvjetima različitim od onih pod kojima su je dobavili - Valjano pozivanje na klauzulu više sile zahtijeva striktno ispunjavanje svih uvjeta iz navedene klauzule

Tužitelji V.Berg & Son su prodavaoci koji su prodali tuženim kupcima Vanden Avenue-Izegem oko 1000 tona kineskog sušenog krumpira u kriškama, 5% više ili manje, CIF Antwerp, s ukrcajem u Kini. Ukrcaj se trebao obaviti tijekom siječnja i veljače 1973.g. Ova kupoprodaja je dio veće količine koja je trebala biti isporučena tijekom dužeg perioda.

Ugovor je sklopljen 22. lipnja 1972.g, prema uvjetima tzv. Contract Form No. 1 Grain and Food Trade Association Ltd. (u nastavku GAFITA ugovor). Za ovaj ugovor je relevantna klauzula 21 - klauzula više sile (force majeure clause).

Uzrok ovom sporu su bile neobično snažne i dugotrajne kiše u Šangaju u veljači 1973.g. Uspoređujući s prosjekom od 10,5 kišnih dana u veljači za posljednjih 98 godina, 1973. su 24 od 28 dana istog mjeseca bila kišovita. Posljedica dugotrajnih kiša bilo je odlaganje ukrcaja ugovorenog tereta u Šangaju, jer je, kako izgleda, kupljeni krumpir naročito osjetljiv na vlagu, te stoga ne može biti ukrcavan po kišnom vremenu.

Snabdjevači prodavaoca uputili su mu 28. veljače kablogram koji je primljen slijedećeg dana. U njemu se navodi kako zbog lošeg vremena nije bilo moguće izvršiti ukrcaj, te se traži produženje perioda ukrcavanja do 31. ožujka.

Prodavaoci su 1. ožujka uputili telex antverpenskom agentu kupaca navodeći poruku iz Šangaja i tražeći suglasnost kupaca za produženje roka ukrcaja. Preko agenata kupaca i prodavalaca, izmijenjen je veći broj poruka putem telexa; kupci su odbili zahtjev za produženjem roka ukrcaja, te su prodavaoci takvo stajalište protumačili kao jednostrano raskidanje ugovora.

Međutim, oko 14. ožujka prodavaoci su dostavili kupcima novu ponudu za 100 tona kineskog sušenog krumpira u kriškama. Ponuda formalno nije zadirala u zakonska prava iz ranijeg ugovora ni jedne od stranaka. Ovu novu ponudu kupci su prihvatili, te je prema sadržaju teretnice ukrcaj izvršen 28. ožujka.

U svom telexu prodavaocima od 23. ožujka 1973, kupci navode da su prodavaoci propustili isporučiti oko 900 tona ugovorenih za ukrcaj u siječnju i veljači. Prodavaoci su se pozvali na klauzulu više sile iz prvog ugovora. U slučaju nastupanja takvih okolnosti, koje čine vjerojatnim odgadjanje ukrcaja, spomenuta klauzula zahtijeva od krccatelja da o ovome obavijesti svoje kupce telexom unutar sedam dana prije isteka ugovorenog roka.

Ukoliko se, nakon što je data ovakva obavijest, treba zatražiti produženje roka za ukrcaj, tada krccatelj mora dati daljnju obavijest, no ne kasnije od 2 dana po isteku posljednjeg dana od ugovorenog roka za ukrcaj, navodeći pri tom luku ili luke ukrcaja.

Klauzula dalje sadrži odredbu po kojoj, ako je ukrcaj odgodjen za više od jednog kalendarskog mjeseca, kupci imaju pravo odustati i od ranije datog pristanka na produženje roka ukrcaja od mjesec dana. Međutim, ako kupci ne odustanu, taj rok odgadjaju se automatski proteže na daljnji rok od mjesec dana.

Klauzula nadalje predviđa da kupci neće imati pravo na tužbu protiv prodavalaca zbog odgadjanja ili neizvršenja ukrcaja po uvjetima ove klauzule, ukoliko su prodavaoci na zahtjev kupaca dali zadovoljavajuće dokaze kao opravdanje za odgadjanje ili neizvršenje ukrcaja po uvjetima iz ugovora.

Prodavaoci su izvijestili kupce da, prema ugovoru, kupci moraju pristati na produženje roka isporuka robe zbog odgadjanja ukrcaja uzrokovanog višom silom (by any act of God). Ukoliko kupci ne bi bili voljni prihvatiti takvo produženje, prodavaoci bi to protumačili kao jednostrano raskidanje ugovora od strane kupaca bez obveze prodavalaca na naknadu štete. Drugim riječima, prodavaoci su tvrdili kako bi za raskid ugovora u tom slučaju bili odgovorni kupci.

Kupci su međutim odgovorili kako se ne mogu složiti s pozivanjem prodavalaca na višu silu, te da ostaju pri ugovorenom terminu ukrcaja, kao i pri svim ostalim uvjetima iz ugovora, proglašujući prodavaoce odgovornima za neizvršenje njihovih ugovornih obveza.

Stranke su spor povjerile na rješavanje arbitraži koja ga je morala riješiti prema uvjetima Grain and Food Trade Association. Arbitraža je donijela odluku u korist kupaca.

Prodavaoci su se protiv arbitražne odluke žalili Apelacionom vijeću arbitraže Grain and Food Trade Association (Board of appeal of the Grain and Food Trade Association), koje je potvrdilo prvostepenu arbitražnu odluku.

Spor je potom postao predmetom rješavanja pred prvostepenim sudom (High Court), te je spor rješavao Mr. Justice Donaldson u Queen's Bench Division, koji je arbitražnu odluku preinačio, priznavajući prodavaocima pravo da se pozovu na klauzulu više sile.

Sudac je izjavio da unatoč klauzuli više sile, koja zahtijeva da prodavaoci pruže dvije vrste obavijesti: a) obavijest-upozorenje (warning notice) i b) obavijest o poduzimanju stanovitih mjera (operative notice), pozivanje na klauzulu više sile može biti valjano i ako je formalno data samo jedna obavijest - kao u ovom slučaju - ali koja po svojem

sadržaju uključuje elemente "upozorenja" i "obavijesti o djelovanju".

Sudac je nadalje izjavio da kupci nisu u pravu kada tvrde kako se klauzula više sile ne može primijeniti na ovaj slučaj, pa je stao na stajalište da oni ne mogu proglasiti prodavaoce odgovornima za neizvršenje ugovornih obveza, a da nisu zatražili odgovarajuće dokaze.

Predmet je potom rješavao Apelacioni sud (Court of Appeal), koji je zauzeo stajalište da je za prodavaoce došlo do ovakvih poteškoća stoga, što su robu prodali kupcu pod drugačijim uvjetima od onih pod kojima su je kupili.

Oni su je predali po "engleskom ugovoru" koji sadrži Grain and Food Trade Association Form No. 1, u kojem se nalazi klauzula više sile. Prodavaoci su tu robu kupili od kineske vlade po uvjetima iz potpuno drugačijeg ugovora, koji ne sadrži svrsishodnu klauzulu o produženju roka ukrcaja, a predviđa samo jednu jedinu luku kao mjesto ukrcaja.

S druge strane, dok su robu prodavali, prodavaoci su sklopili ugovor po kojem se predviđa ukrcaj robe iz bilo koje kineske luke.

Apelacioni sud je potvrdio odluke arbitraže i Apelacionog vijeća arbitraže GAFTA.

Sud drži da telex kojeg su 1. ožujka uputili prodavaoci kupcima nije ispunio sve zahtjeve postavljene u klauzuli 21 (klauzula više sile) stoga, što nisu točno naveli luku ili luke ukrcaja na koje se odnosi zapreka više sile. Osim toga, prodavaoci su navodili da se radi o takvoj višoj sili koja se u engleskom pravu kvalificira kao "božje djelo" ("Act of God"), iako bi to značilo da je nevrjeme bilo sasvim iznenadnog i katastrofalnog značaja. S obzirom da su kupci odbili prihvatiti prijedlog prodavalaca o produženju roka isporuke zbog više sile, koju kupci nisu priznali, sud je jednoglasno stao na stajalište da zahtjev prodavalaca nije osnovan zbog mana njihovog prigovora i stoga, što navodi u tom prigovoru nisu pokriveni sadržajem klauzule više sile. Činjenica da kupci po primitku telexa nisu ispitali na koju se luku odnosi sadržaj telexa ne znači da je time isključen ("estopped") zahtjev kupaca na potpuno ispunjenje uvjeta iz klauzule o višoj sili.

Prema tome, Apelacioni sud je potvrdio stajalište Apelacionog vijeća arbitraže Grain and Food Trade Association da kupci imaju pravo na naknadu štete stoga što prodavaoci nisu na vrijeme izvršili isporuku robe.

(LLR 1977,1, str.499)

K.V.

Bilješka.- U ovoj presudi je zanimljivo razlikovanje između vremenskih nepogoda katastrofalnih razmjera koje suci svrstavaju pod naziv "božje djelo" ("Act of God") od takvog nevremena koje pod određenim uvjetima može spriječiti ukrcavanje tereta. Iako ovo posljednje po svom značaju ne može biti shvaćeno kao božje djelo, ipak može doći do primjene klauzula 21 (klauzula više sile) uz striktno ispunjenje svih uvjeta postavljenih u spomenutoj klauzuli.

Presuda također ističe neophodnost uskladjivanja lanca svih uvjeta koji proizlaze iz većeg broja sukcesivno sklopljenih kupoprodajnih ugovora, kako prodavalac ne bi došao u sukob s posljednjim kupcem stoga što robu nije dobio pod onim istim uvjetima pod kojima ju je prodao.

K.V.

TRGOVAČKI SUD, Paris

Presuda od 23.II 1977.

Cie d'assurances La Neuchâteloise
c/a The East Asiatic cy Ltd,
Koninklijke Nedlloyd N.V, the Swedish
east Asia cy Ltd, Cie D et 4
autres armateurs, Cie des Messageries
maritimes et Sté Kioei co Ltd.

Prijevoz robe morem -- Odgovornost broдача -- Brodar ne odgovara primaocu za gubitak ili štetu na robu ako je krcatelj svjesno dao netočnu izjavu o prirodi ili vrijednosti robe - Pravilo da se brodar može pozivati na netočnost izjava u teretnici jedino prema krcatelju, primjenjuje se samo ako se izjava odnosi na oznake, broj, količinu ili težinu robe

Brodar je preuzeo na prijevoz od Yokohame do Marseilla osam sanduka (koleta) robe. Nakon iskrcaja utvrđena je šteta u većem iznosu budući da je sedam sanduka bilo u potpunosti prazno dok je osmi sadržavao samo dio tereta.

Osiguratelj, koji je primaocu naknadio štetu, tuži broдача (grupu kompanija) te podredno krcatelja da mu naknadi iznos isplaćene osigurnine.

Brodar je otklonio svoju odgovornost navodeći da je krcatelj - izjavljujući prilikom ukrcaja da se radi o teretu metalnih igračaka a ne o teretu upaljača kao što je kasnije utvrđeno - svjesno krivo očitovao prirodu tereta, te da u skladu s odredbama Bruxelleske konvencije o teretnici